

UDK 811.163.6'282

Mihaela Koletnik

Pedagoška fakulteta v Mariboru

FONOLOŠKI OPIS VOLIČINSKEGA IN ČREŠNJEVSKEGA GOVORA¹

Voličinski govor spada k zahodnemu, črešnjevski pa k vzhodnemu slovenskogoriškemu narečju, širše k panonski narečni skupini. Slovenskogoriško narečje ne pozna tonemskih nasprotij, zahodno slovenskogoriško narečje tudi ne kolikostnega nasprotja, saj so se staro- in novoakutirani samoglasniki v nezadnjih in zadnjih ali edinih besednih zlogih podaljšali, zato se danes razlikujejo odrazi za te akutirane in stalno dolge samoglasnike. Soglasniški sistem slovenskogoriškega narečja se od knjižnega razlikuje le v posameznih razvojih.

The village dialect of Voličina belongs to the western, while the village dialect of Črešnjevi belongs to the eastern Slovenske Gorice dialect, and, in a broader sense, to the Pannonian dialectal group. The Slovenske Gorice dialect does not possess tonemic oppositions; moreover, the western Slovenske Gorice dialect does not possess quantitative oppositions, since vowels with old acute and neo-acute in non-final as well as in final and only syllables were lengthened and their reflexes therefore differ from the reflexes of the inherited long vowels. The consonantal system of the Slovenske Gorice dialect differs from the literary language only in individual developments.

0 Voličina in Črešnjevi sta točki v mreži za SLA. Oba govora spadata k slovenskogoriškemu narečju, širše pa k panonski narečni skupini. Slovenskogoriško narečje v panonsko narečno skupino vključujemo zaradi enakega razvoja stalno dolgega jata, stalno dolgega *o*, stalno dolgega *u*, stalno dolgega *ŕ* ter zaradi današnjih enakih odrazov za stalno dolgi nosni *ɛ*, stalno dolgi *ə* in stalno dolgi *e* (Zorko 1988/89: 170). Že raziskava severozahodnih slovenskogoriških govorov (Bregant 1995: 1–325) je pokazala, da moramo v okviru slovenskogoriškega narečja panonske narečne podstave razločevati zahodno slovenskogoriško narečje od vzhodnega.² V zahodnem slovenskogoriškem narečju, kamor uvrščamo voličinski govor,³ se je izgubilo kolikostno nasprotje med dolgimi eno- ali dvoglasniki kot nasledniki stalno dolgih in kratkimi samoglasniki kot nasledniki staro- in novoakutiranih samoglasnikov v nezadnjih in zadnjih ali edinih besednih zlogih,⁴ v vzhodnem slovenskogoriškem narečju, kamor uvrščamo črešnjevski govor,⁵ pa je kolikostno nasprotje ohranjeno.

¹ Članek je nekoliko prirejeno poglavje iz mojega doktorskega dela z naslovom *Slovenskogoriško narečje*, Ljubljana, 1999, mentorica red. prof. dr. Zinka Zorko.

² V magistrski nalogi sem obdelala severozahodne in srednje slovenskogoriške govore, da je bilo mogoče potegniti mejo med vzhodnimi in zahodnimi govori glede na daljšanje akutiranih samoglasnikov.

³ Voličinski govor je rodni govor jezikoslovca in slovničarja Antona Murka. Ta govor sem predstavila v referatu z naslovom *Govor pri Sv. Rupertu (Voličina) v Slovenskih goricah* na Mednarodnem simpoziju o Antonu Murku (Hoče pri Mariboru, 26.–28. 11. 1998). Prispevek, ki bo objavljen v Murkovem zborniku (ur. Marko Jesenšek), je v tisku.

⁴ Prim tudi Zorko (1994: 331); ista (1992: 44); ista (1993: 204).

⁵ Črešnjevski govor je rodni govor jezikoslovca in slovničarja Petra Dajnka. Prim. tudi Koletnik (1996/97: 73–80).

Slovenskogoriško narečje ne pozna tonemskega naglaševanja. Izvedena sta bila oba splošnoslovenska naglasna premika: (1) pomik z dolgega in kratkega cirkumflektiranega zloga: *zlâto* → *zlatô*; *òko* → *ôko* → *okô* ter (2) umik naglasa s končnega kratkega zloga na prednaglasno dolžino: *dūšà* → *dúša*. Izveden je umik naglasa s končnega kratkega zloga na prednaglasni kratki samoglasnik: *ženà* → *žèna*; *kosà* → *kòsa*; novo naglašeni samoglasnik se je v zahodnem slovenskogoriškem narečju podaljšal: *'žie:na*, *'ku:osa*, v vzhodnem pa je ostal kratek: *'žena*, *'kosa*. Umaknil se je tudi kratki naglas na prednaglasni polglasnik: *məglà* → *mə̀gla*; odraz zanj je dvoglasnik *ie*: v zahodnem (*'mie:gla*) in kratki široki *e* v vzhodnem slovenskogoriškem narečju (*'megla*).

Najmlajši so naglasni umiki tele vrste: (1) v posameznih besedah s cirkumflektiranega dolgega končnega, zlasti odprtega zloga: *'lexko*, *'sa:mo*, *'vüixa*; (2) s kratkega cirkumflektiranega zloga: *'advent*, *'bu:ogat*, *'pozna*, *p'rinas*, *'šü:rki*, *'záčne*. V vseh obravnavanih govorih se kaže težnja po posplošitvi naglasa na vse ali večino oblik iste besede: *'be:žžo*, *'be:žžala*, *'be:žžali*; *p'rosa*, *p'rosla*, *p'rosli*; *'zemj*, *'zemte*, *'zemta* (*vel.*).

Fonološki opis voličinskega govora (SLA 366)⁶

1 Inventar

1.1 Samoglasniki

1.1.1 Dolgi samoglasniki

<i>i:</i>	<i>ü:</i>	<i>u:</i>
<i>i:̣</i>	<i>ü:̣</i>	<i>u:̣</i>
<i>i:̣ə</i>		<i>u:̣ə</i>
<i>e:</i>		<i>ə:</i>
<i>ie:/e:</i>		
<i>e:̣</i>	<i>o:̣</i>	
	<i>â:</i>	
	<i>a:</i>	

Funkcijo dolgega naglašenega zložnika opravlja tudi /ə̣r/.

1.1.2. Nenaglašeni kratki samoglasniki

<i>i</i>	<i>u</i>
<i>e</i>	<i>o</i>
<i>a</i>	

Funkcijo nenaglašenega zložnika opravlja tudi /ə̣r/, /ḷ/, /ŋ̣/.

⁶ Fonološka opisa obeh govorov sta izdelana po vzoru *Fonološki opisi ...*, Sarajevo, 1981.

V položaju pred /n c/ se izgublja /t/ : 'kərsni, m'la:ci.

Zaradi morfološkega izenačevanja se odpravlja /j/ v fleksijskih oblikah pri samostalnikih na -r, -rja : ol'ta:ra, 'ro:ɥmara.

3.5 Premet

Premet vzglasnega u v položaju pred m in b: 'mu:jti, 'mu:jen, 'bu:jti, 'bu:jen.

Fonološki opis črešnjevskega govora (SLA 368)

1 Inventar

1.1 Samoglasniki

1.1.1 Dolgi samoglasniki

<i>i:</i>	<i>ii:</i>	<i>u:</i>
<i>e:</i>		<i>o:</i>
<i>e:ĩ</i>	<i>o:ɥ</i>	
	<i>a:</i>	

Funkcijo dolgega naglašenega zložnika opravlja tudi /ɥ/.

1.1.2 Kratki samoglasniki

1.1.2.1 Naglašeni kratki samoglasniki

<i>i</i>	<i>ii</i>	<i>u</i>
<i>e</i>		<i>o</i>
<i>e</i>		
	<i>á</i>	

Funkcijo kratkega naglašenega zložnika opravlja tudi /ɥ/.

1.1.2.2 Nenaglašeni kratki samoglasniki

<i>i/ĩ</i>	<i>u</i>
<i>e</i>	<i>o</i>
<i>a</i>	

Funkcijo nenaglašenega zložnika opravljajo tudi /ɥ/, /ɥ/, /ɥ/.
/j/ se govori samo v izglasju.

1.2 Soglasniki

1.2.1 Zvočniki

<i>v</i>	<i>m</i>
<i>l</i>	<i>r</i>
<i>n</i>	<i>ñ</i>
<i>j</i>	

/v/, ki se premenjuje z nezvočnikom f, lahko prištevamo med zvočnike, ker pred njim lahko nastopajo zveneči in nezveneči nezvočniki.

/v/ ima varianto [u] samo za samoglasnikom v redkih posameznih besedah: 'a:u_o, 'ra:u_o.

Dvoglasniški ĩ se pojavlja samo v dvoglasniku /e:ĩ/ : b're:ĩk, c've:ĩt.

1.2.2 Nezvočniki

p	b	f	
t	d		
c		s	z
č		š	ž
k	g	x	

1.3 Prozodija

Govor ne pozna tonemske intonacije.

Naglas ni vezan na določeno mesto v besedi.

Govor pozna dolge in kratke naglašene in nenaglašene kratke samoglasnike.

Iz povedanega sledi, da inventar prozodemov vsebuje dva naglasa ('V:, 'V) in nenaglašeno kračino (V).

2 Distribucija

2.1 Samoglasniki

2.1.1 Dolgi samoglasniki

Dolgi samoglasniki nastopajo le pod naglasom.

/o:/ je razmeroma redek samoglasnik. Pojavlja se v prevzetih in knjižnih besedah ter imenih: p'r_o:bat_i, 'b_o:l_oca, 'P_o:xor_e.

V skupini ũmi:, ũbi: se namesto /i:/ pojavlja [u:] : 'mu:jt_i, 'mu:jen 'umiti', 'bu:jt_i, 'bu:jen 'ubiti'.

/ü:/ v vzglasju ne nastopa; dobi protetični v : 'vü:š.

/e:/ se govori v nekaterih redkih položajih na mestu fonema /e/ : 'pe:sj_i, t're:tj_i.

V položaju pred /j/ se /e:ĩ/ ne pojavlja; zanj se govori [e:] : 've:ja.

2.1.2 Kratki samoglasniki

2.1.2.1 Naglašeni kratki samoglasniki

/ü/ v vzglasju ne nastopa; dobi protetični v : 'vüsta.

V položaju pred /n ĵ/ se /o/ govori kot [u] : 'kunec, 'kuĵ.

V položaju pred /m n/ se na mestu /e/ govori [e] : 'nemšk_i, ko'l_eno.

V položaju pred /r/ se /e:/ govori kot [i] : 'cirkef.

Namesto /o:u/ se pred /j/ govori [o:] : g'n_o:j, 'l_o:j.

2.1.2.2 Nenaglašeni kratki samoglasniki

/ɪ/, /ʌ/, /ʊ/ ne nastopajo ob samoglasnikih.

V nenaglašenem položaju nastopi /i/ namesto /u, e ← ě/ : *lid'jɛ*., *'kɔʒix*, *si'dɛtʲ*, *č'ɫovik*.

Fonem /u/ je redek. Govori se v knjižnih in prevzetih besedah: *dru'žina*, *'xa:ntux*. Če nastopa kot predpona, se zanj govori [f] : *fk'rála*, *f'sexne*. V položaju pred /b m/ se vzglasni /u/ izgublja: *'bo:ɯgatʲ*, *'bo:ɯga*, *m're:itʲ*.

V nenaglašenem položaju redko nastopi /o/ namesto /u/ : *Lob'la:na*, *perot'nina*.

V vzglasju pred /r/, ko je naglašen naslednji zlog, se govori /ə/ : *ər'dɛčʲ*, *ərja'vice*.

Kot ozek fonem se nenaglašeni e pojavlja samo v breznaglasnicah *če*, *že*. Zaradi svoje ožine je že začel prehajati v i.

2.1.3 Kot rezultat modernega samoglasniškega upada ob l se samo v posameznih leksemih pojavlja naglašeni ə : *'vəlp*, *'səlxanca*.

2.2 Soglasniki

2.2.1 Zvočniki

Za /v/ se v položaju pred in med samoglasniki ter pred zvenečimi soglasniki govori [v] : *c've:it*, *ne'vesta*, *v'do:ɯva*.

Zvočniki ostajajo zveneči v vseh položajih, le /v/ se asimilira sledečemu nezvonečemu nezvočniku in da /f/.

Zvočnik /v/ ne nastopa v izglasju in pred nezvonečimi soglasniki, ampak se tam menjava s /f/ : *'ce:if*, *f'kiɯp*, *f'šo:ɯlo*.

V izglasju se v večini primerov (redno v končnicah) za /m/ govori [n] : *'žen*, *'din*, *z b'râton*.

V položaju za /m/ se /n/ ne pojavlja; zanj se govori [l] : *'gümla*.

Za /l/ se redko pojavlja /ɹ/ v položaju za samoglasnikom in pred premorom: *'da:ɹ*, *o'ra:ɹ*, za /v/ pa v položaju za samoglasnikom in pred soglasnikom v redkih posameznih besedah: *'a:ɹto*, *'ra:ɹno*.

V položaju pred /z s/ se vzglasni /v/ izgublja: *'zemen*, *'sa:kj*.

2.2.2 Nezvočniki

V položaju pred /t/ se za vzglasni /p/ govori [f] : *f'tič*.

V položaju pred /t/ se za /x/ pojavlja [š] : *š'te:ila* 'hotela', *š'tɛlj* 'hoteli'.

V položaju pred /n/ se /d/ ne pojavlja; namesto njega se govori [g] : *g'nes*.

V položaju pred /l/ se za /t/ govori [k] : *k'láčiti*, za /d/ pa [g] : *g'le:itva*.

V položaju pred /j/ se za /z/ govori [ž] : *ž'jive*, *ž'jo:ɹ*.

V položaju za /n/ se za /g/ govori [d] : *'ka:ndla*.

V položaju pred /c n/ se izgublja /t/ : *m'la:cj*, *'lü:šna*.

Za /s/ v skupini sk- se govori [š] : *šk'rija*, *š'korja*.

Po zvonečnosti se nezvočniki prilagajajo sledečemu nezvočniku.

Zveneči nezvočniki ne nastopajo v izglasju, ampak imajo tam svoje nezveneče pare.

2.3 Prozodija

Naglas je možen na katerem koli zlogu besede.

Dolgi samoglasniki so le naglašeni.

Distribucija dolgih in kratkih samoglasnikov glede na mesto v besedi ni omejena.

3 Izvor

3.1 Samoglasniki

3.1.1 Dolgi samoglasniki

- i: ← i: : 'li:st, 'si:n, t'ri:;
 ← v prevzetih besedah: ma'si:na, št'ri:xi:tj;
 ← v imenih: 'I:drija, 'Si:mon.
- ü: ← u: : 'dü:ša, k'lü:č, 'lü:č;
 ← v prevzetih besedah: 'fü:rtoχ, 'pü:ngrat.
- u: ← ɤ: : 'su:nce, 'vu:k, 'žu:tj;
 ← u: pred drugotnim j : 'mu:jca;
 ← i: v skupini ɤmi:, ɤbi: : 'mu:jtj, 'bu:jtj;
 ← v prevzetih besedah : 'ču:nta, 'mu:rke;
 ← v redkih knjižnih besedah : 'pu:nčka, ra'ču:n;
 ← v imenih : 'Mu:rska, 'Su:zika.
- e: ← e: : 'pe:č, sɤ'ce:, 'še:st;
 ← ɛ: : i'mɛ:, 'pe:t, 've:žen;
 ← ə: : 'de:n, 'le:n, 've:s;
 ← ě: v položaju pred j : 've:ja;
 ← redko naglašeni ə v nezadnjem besednem zlogu: 'pe:sjɤ, 'se:je;
 ← redko naglašeni e v nezadnjem besednem zlogu: t're:tjɤ;
 ← zgodaj podaljšani naglašeni e : 'se:ster, 'že:n (rod. mn.);
 ← v prevzetih besedah : ka'fe:, 'pe:nzija;
 ← v knjižnih besedah: e'le:ktrika, s'te:znik;
 ← v imenih: Go're:nska.
- o: ← o: v položaju pred j : g'nɔ:j, 'lɔ:j;
 ← v prevzetih besedah: 'o:fnatj, p'rɔ:ter;
 ← v knjižnih besedah: po'lɔ:žnice, v'zɔ:rec;
 ← v imenih: 'Kɔ:per, 'Pɔ:xorje.
- e:ɨ ← ě: : g're:ɨx, 'le:ɨs, m'le:ɨko, s've:ɨča, z've:ɨzda.
- o:ɥ ← o: : 'bo:ɥk, me'so:ɥ, 'no:ɥč, si'no:ɥ;
 ← ɔ: : go'lo:ɥp, 'ko:ɥt, 'mo:ɥš, 'zo:ɥp;

- ← zgodaj podaljšani naglašeni o : 'ko:uža; 'ko:us, 'o:us (rod. mn.);
 ← v prevzetih besedah: 'šo:ušt̩ar, 'zo:us.
 a: ← a : d'va:, k'ra:l, 'la:s, 'pa:lec;
 ← izjemoma ə : 'ča:st, 'la:š;
 ← v prevzetih besedah: 'ca:jtinge, 'ma:ntrala;
 ← v imenih: 'A:ustrija, 'Ta:mara.
 r̩: ← r̩ : 'kr̩:f, 'mr̩:kefca.

3.1.2 Kratki samoglasniki

3.1.2.1 Naglašeni kratki samoglasniki

- i ← naglašeni i v nezadnjem besednem zlogu: 'xiša, 'lipa, 'riba;
 ← naglašeni i v zadnjem besednem zlogu: f'tič, 'miš, 'nič;
 ← v prevzetih besedah: 'cigel, 'giftma;
 ← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni i : p'rinas, 'viski/'visoki.
 ü ← naglašeni u v nezadnjem besednem zlogu: 'bükef, 'küra, 'müxa;
 ← naglašeni u v zadnjem besednem zlogu: k'rüx, 'küp, 'tü;
 ← v prevzetih besedah: g'rüint, 'lüft;
 ← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni u : 'šürki, 'vüxa.
 u ← naglašeni ı̇ v nezadnjem besednem zlogu: 'vuna, 'žuna;
 ← naglašeni ı̇ v zadnjem besednem zlogu: 'pun;
 ← prednaglasni ı̇ po umiku naglasa s končnega kratkega zloga nanj:
 'buxa;
 ← naglašeni o v položaju pred nosnim soglasnikom: 'gunin, 'kunec, 'kuj̩;
 ← v prevzetih besedah: 'durx, 'pucati̇.
 ę ← naglašeni ę v nezadnjem besednem zlogu: 'leto, 'męsto, st'ręxa;
 ← naglašeni ę v zadnjem besednem zlogu: 'deť;
 ← v prevzetih besedah: 'kętna, 'leđer.
 o ← naglašeni ɔ : 'gɔba, 'dɔga, 'tɔča;
 ← ɔ po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil ɔ še dolg: 'mɔšk̩i;
 ← naglašeni o v nezadnjem besednem zlogu: 'xɔdin, 'nɔsin, 'vɔla;
 ← naglašeni o v zadnjem besednem zlogu: g'rɔp, 'kɔš, 'nɔš;
 ← prednaglasni o, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: 'dɔbra, 'kɔsa, 'vɔda;
 ← v prevzetih besedah: k'nɔf, 'mɔšt̩;
 ← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni o : 'mɔzɔl, 'pɔtplat.
 e ← naglašeni ɛ v nezadnjem besednem zlogu: 'detelca, s'reča;
 ← naglašeni ɛ v zadnjem besednem zlogu: 'več, 'zet;
 ← včasih ɛ po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil ɛ še dolg: 'ječmen 'jezik;

- ← naglašeni e v nezadnjem besednem zlogu: 'melen, 'nesa, 'zelje;
- ← naglašeni e v zadnjem besednem zlogu: k'met;
- ← prednaglasni e, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: 'peče, 'zemla, 'žena;
- ← naglašeni ə v nezadnjem besednem zlogu: 'meša, s'nexa, 'zemen;
- ← naglašeni ə v zadnjem besednem zlogu: 'deš, 'pes;
- ← prednaglasni ə, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: 'megla, 'tema;
- ← naglašeni ě v položaju pred n in m : ko'leno, po'leno, 'nemško;
- ← v prevzetih besedah: c'vek, p'reša;
- ← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni e : 'četřtek, p'reveč.
- ǎ ← naglašeni a v nezadnjem besednem zlogu: k'ráva, 'mátj;
- ← naglašeni a v zadnjem besednem zlogu: b'rát, 'nás;
- ← v prevzetih besedah: g'láš, š'kář;
- ← v imenih: 'Rádgoná, 'Šávŋca;
- ← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni a : 'nápne, 'záčne.
- ř ← naglašeni ř : 'grča, 'xřbet.

3.1.2.2 Nenaglašeni kratki samoglasniki

3.1.2.2.1 Prednaglasni samoglasniki

- i ← i : li'sica, ži'vetj;
- ← ě : si'detj, si'no:u;
- ← u : ki'pü:vlen, lid'je:.
- u ← v redkih knjižnih besedah: xu'dič;
- ← ĩ : gu'či:.
- e ← e : be'se:ida, ve'se:la;
- ← ę : me'so:u, pre'di:vo;
- ← ě v posameznih besedah: dre'vo:u, te'lo:u.
- o ← o : ob'ro:uč, o'či:;
- ← o : klo'pi:, zob'je:;
- ← u v redkih knjižnih besedah: Lob'la:na, perot'nina.
- a ← a : brada'vica, las'je:;
- ← v prevzetih besedah: pla'fo:un.
- ř/ər ← ř : kř'vi:, sř'ce:;
- ← ř v vzglasju: ər'dečj, ərja'vice;
- ← ru : dř'go:uč;
- ← ob onemitvi istozložnega i : pr'dělalo, pr'nesla.

3.1.2.2.2 Ponaglasni samoglasniki

- ĩ ← i : 'xõdin, 'nõsin;
- ← u : 'kõžix, 'pa:zdixe;

- ← ě : *č'lovik, 'orix;*
 ← u v daj., mest. ed. m., s. sp.: *k/pr' 'si:ni, k/pr' te'letj.*
- u ← ě : *'jábuke, 'jábučina;*
 ← v prevzetih besedah: *'xa:ntux.*
- e ← e : *'peče, 'teče;*
 ← ę : *'žene (im. mn.), 'pâmet;*
 ← ǫ : *'za:vec, 'pę:tek;*
 ← aj v velelniku: *'dęle, na'ža:gete;*
 ← v prevzetih besedah: *š'tünfe.*
- o ← o : *'lęto, 'męsto;*
 ← ǫ : *'lipo, z 'lipoj, 'želot;*
 ← v prevzetih besedah: *'fju:rtox, 'pu:nčoxj.*
- a ← a : *b'reza, 'ža:gati;*
 ← -il, -ěl, -al, -ǎl : *'xoda, 'vęda, 'dęla, 'nesa;*
 ← v prevzetih besedah: *'ra:ufank, 'šo:uštär.*
- ř ← ri : *'vevrca.*
- l ← zaradi upada samoglasnika ob l : *p'riklt, 'za:bl.*
- n ← zaradi upada samoglasnika ob n : *k'ro:uņce, s'večņca.*

3.2 Soglasniki

3.2.1 Zvočniki

Zvočniki /j l r m n/ so nastali iz enakih izhodiščnih splošnoslovenskih glasov (Logar 1981: 32), poleg tega pa še:

- v ← w pred in med samoglasniki ter pred zvenečimi soglasniki: *ve'čę:r, p'leve, v'retj;*
 ← w v redkih posameznih besedah: *'a:uto, 'ra:uno;*
 ← kot proteza pred /u: u ǫ:/ : *'vü:š, 'vüsta, 'vo:ugel;*
 ← -ł za samoglasnikom in pred premorom: *'da:u, o'ra:u.*
- j ← drugotni j v položaju pred /d c n z/ : *'xu:jda, 'mu:jca, š'ta:jnga, 'vu:jzda;*
 ← redko r : *'fa:jmašter.*
- l ← n v položaju za m : *'gümla;*
 ← l' : *'bü:rkle, 'zemla;*
 ← primarna skupina tl, dl : *'šilo, 'vile.*
- n ← n' razen na začetku besede in v položaju med dvema samoglasnikoma: *'gõrnj, 'lü:kna;*
 ← -m v večini primerov (redno v končnicah) : *p'rõsin, z b'rãton, 'din;*
 ← redko r : *'ma:ntratj.*
- ř ← n' na začetku besede in v položaju med dvema samoglasnikoma: *'řiva, 'řę:ni (redko n'řę:ni), řiv'le:ře.*

3.2.2 Nezvočniki

Nezvočniki so se razvili iz enakih glasov v izhodiščnem splošnoslovenskem sistemu, poleg tega pa še:

- f ← w pred nezvonečimi nezvočniki in na koncu besede: *f'ča:sik*, *'ce:if*;
 ← vzglasni p pred t : *f'tič*;
 ← nenaglašeni vzglasni u : *fk'rāla*, *f'sexne*;
 ← začetni pf- v starejših izposojenkah: *'fa:jmašter*, *'fa:rof*;
 ← v mlajših prevzetih besedah: *ka'fę*., *'ža:jfa*.
- d ← g v položaju pred l : *'ka:ndla*.
- š ← x v položaju pred t : *š'te:ila*, *š'tęli*;
 ← skupina šč : *'pi:šek*, *'teša*;
 ← s v skupini sk- : *šk'rija*, *š'korja*.
- ž ← z v položaju pred j : *ž'jo:u*, *ž'jive*.
- k ← t v položaju pred l : *k'lāčiti*;
 ← tj (v primeru *'kedŋ*).
- g ← d v položaju pred n : *g'nes*;
 ← d v položaju pred l : *g'le:itva*;
 ← redko k : *muzi'ga:nt*.

Zvoneči nezvočniki so nastali tudi iz nezvonečih po asimilaciji na sledeče zvoneče nezvočnike, nezvoneči pa iz zvonečih z ustrezno asimilacijo na sledeče nezvoneče in v izglasju.

3.3 Prozodija

Naglasno mesto je kot v izhodiščnem sistemu, le zlogi, ki so bili tam pred naglašeni kratkimi zadnjimi zlogi, so naglašeni : *'žena*, *'kosa*, *'megla*.

Kolikost je kot v izhodiščnem sistemu.

'V: ← naglašeni V;

'V ← naglašeni V (novoakutirani, skrajšani staroakutirani);
 ← sekundarno naglašeni e o ə.

3.4 Izguba glasov

3.4.1 Moderni samoglasniški upad ni močen.

Samoglasniki i, ē in ə se najpogosteje izgube v nenaglašenem položaju ob zvočnikih: *'go:ušanca*, *ko'ša:rca*, *'xodla*; *'ve:idla*, *'vislo*; *'pa:rkļ*, *'za:bl*.

Pogosto se izgublja le nenaglašeno velelniško obrazilo v mn., dv.: *na'pi:šte*, *od'nesta*.

Do izgube fonemov prihaja še v posameznih redkih primerih: *'meļi* 'imeli', *z'lo:u*, *'kāk*, *'tāk*.

3.4.2 Izguba soglasnikov je posamični pojav.

Vzglasni /v/ se izgublja v položaju pred /z s/ : *'zemen*, *'sa:kj*.

V položaju pred pred /c n/ se izgublja /t/ : m'la:ci, 'lü:šna.

Zaradi morfološkega izenačevanja se odpravlja /j/ v fleksijskih oblikah pri samostalnikih na -r, -rja : xek'ta:ra, 'šo:ulara.

3.5 Premet

Premet vzglasnega u v položaju pred m in b: 'mu:jtj, 'mu:jen, 'bu:jtj, 'bu:jen.

NAVEDENKE

- Mihaela BREGANT, 1995: *Severozahodni slovenskogoriški govori*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Mihaela KOLETNIK, 1996/97: Glasoslovna in oblikoslovna podoba črešnjevskega govora. *JiS XLII/2–3*. 73–80.
- Tine LOGAR, 1981: Izhodiščni splošnoslovenski fonološki sistem. *Fonološki opisi ...* Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. 31–33.
- Zinka ZORKO, 1993: Daljšanje akuta v severovzhodnih slovenskih narečjih. *SR XLI/1*. 193–207.
- – 1992: Mariborski pogovorni jezik na stičišču treh narečnih baz. XXVIII. *SSJLK*. 43–55.
- – 1988/89: Narečna podoba mariborskega predmestja. *JiS XXXIV/7–8*. 170–178.
- – 1994: Samoglasniški sestavi v slovenskih narečnih bazah. XXX. *SSJLK*. 325–335.

LITERATURA

- P. IVIĆ, (ur.), 1981: *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- T. LOGAR, J. RIGLER, 1990: *Karta slovenskih narečij*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- F. RAMOVŠ, 1924: *HG II, Konzonantizem*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- – 1935: *HG VII, Dialekti*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- – 1936: *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*. Ljubljana: Akademsko založba.
- – 1950: Relativna kronologija slovenskih akcentskih pojavov. *SR III/1–2*. 16–23.
- J. RIGLER, 1977: K problematiki daljšanj starega akuta. *SR* (kongresna številka). 83–99.
- – 1986: *Razprave o slovenskem jeziku*. Ljubljana: Slovenska Matica.
- J. TOPORIŠIČ, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- – 1988: Tvorbeni model slovenskega knjižnega naglasa. *SR XXXVI/2*. 133–179.
- – 1963: Zamenjava tonemske opozicije s kvantitetno v moščanskem govoru brežiškega Posavja. *SR XIV/2*. 206–209.
- Z. Zorko, 1998: *Haloško narečje in druge dialektološke študije*. Maribor: Slavistično društvo Maribor.

SUMMARY

The village dialect of Voličina belongs to the western, while the village dialect of Črešnjevci belongs to the eastern Slovenske Gorice dialect, and, in a broader sense, to the Pannonian dialectal group. The Slovenske Gorice dialect does not possess tonemic oppositions; moreover, the western Slovenske Gorice dialect does not possess quantitative oppositions, since vowels with old acute and neo-acute in the non-final as well as in the final and only syllables were lengthened and their reflexes therefore differ from the reflexes of the inherited long vowels. The Voličina accented vowel system includes: *i*:, *ü*:, *u*:, *i*:*̇*, *ü*:*̇*, *u*:*̇*,

i:ē, u:ō, e:, o:, ie:/e:, e:i, o:u, â:, a: and *ər*. The dialect retained only quantitative oppositions, but established a new one, i.e., monophthongs vs. diphthongs. The Črešnjevcí vowel system agrees with the Prekmurje vowel system. The system of long accented vowels includes: *i:, ü:, u:, ē:, o:, e:i, o:u, a:* and *r*. The system of short accented vowels includes: *i, ü, u, ē, o, e, â* and *r*. Short vowels in the Slovenske Gorice dialect are the result of old- and neo-acute vowels in non-final and final or only syllables. Vowel reduction in the Slovenske Gorice dialect is not strong; it most often occurs next to the sonorants.

Consonantal system includes the sonorants *l, m, r, n, j, ĵ, x, v* with the variant *u*, and obstruents *p, t, k, s, š, b, d, g, z, ž, č, f, c, x*. Only individual developments differ from the literary system: *l' > l; -m > -n; n' > n/ĵ; v* is [v], but preceding a voiceless obstruent and in a word-final position it is *ff'*; the consonantal clusters *črě-* and *žrě-*; »rinezem«; *dn > gn; tl, dl > kl, gl; šč > š*.

